

L'Enquesta de seguretat pública de Catalunya. Primeres experiències

ÀLEX BAS I VILAFRANCA

Director del Gabinet d'Estudis d'Interior del Departament d'Interior

ANNA SALARICH

Sociòloga del Gabinet d'Estudis d'Interior del Departament d'Interior

163

1. INTRODUCCIÓ

El Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya ha dut a terme, l'any 2000, la segona edició de l'Enquesta de seguretat pública de Catalunya amb la vocació d'afegir aquesta eina estadística al conjunt de fonts d'informació sobre seguretat i policia de les quals es disposa actualment.

En matèria de seguretat i policia, les dades estadístiques d'origen administratiu són indispensables, si bé insuficients, ja que una proporció important dels il·lícits experimentats no es denuncia, i les estadístiques administratives no poden reflectir les opinions ni els sentiments del conjunt de la població en matèria de seguretat i prevenció.

Els estudis basats en mostres representatives de la població ajuden a mesurar, amb un marge d'error conegut, els fets, els sentiments i les opinions dels ciutadans en matèria de victimització, d'inseguretat i de valoració dels serveis. Aquests estudis constitueixen, doncs, un complement de les dades d'origen administratiu, la qual cosa explica que la realització d'aquest tipus d'enquesta s'hagi generalitzat als països del nostre entorn. Les experiències més conegudes són les dels Estats Units i les d'Anglaterra i el País de Gal·les, de manera que les enquestes de victimització són, avui, un complement habitual de l'estadística policial i judicial.

A Catalunya, les enquestes de victimització han tingut un caràcter eminentment local. S'han realitzat principalment a la ciutat de Barcelona, a partir del 1984, per iniciativa de l'Ajuntament, i es van ampliar als municipis de la Mancomunitat de l'Àrea Metropolitana de Barcelona el 1989. L'any 1996 el Centre d'Estudis Jurídics i de Formació Especialitzada del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya va realitzar la primera enquesta de victimització d'àmbit català en el marc de la *International Crime Survey*, que es va dur a terme de manera simultània a vint-i-nou països, experiència que ha estat reeditada l'any 2000.

En aquest marc, el Departament d'Interior pretén desenvolupar una eina d'estudi i anàlisi d'àmbit català, adaptada a la nostra realitat concreta. L'Enquesta de

seguretat pública de Catalunya (ESPC) consisteix, doncs, en la realització periòdica i sistemàtica d'un conjunt d'activitats estadístiques, d'estudi i d'anàlisi en matèria de seguretat a partir de les informacions obtingudes mitjançant entrevista telefònica a un nombre representatiu de ciutadans i ciutadanes de Catalunya.

Les aplicacions de l'ESPC són diverses. En primer lloc, suposa un suport general a la presa de decisions, a l'hora de detectar determinades necessitats o d'avaluar de manera global les polítiques públiques en matèria de seguretat. De manera específica, pot aportar informació d'interès en la comprovació dels resultats finals d'estratègies, de caràcter preventiu o reactiu, o bé en la comparació dels diferents nivells de satisfacció de la població general o, específicament, de la que ha estat usuària dels serveis de seguretat i policia. I, finalment, és un instrument de suport a la recerca acadèmica en l'àmbit criminològic o, en menor mesura, en el de la gestió pública.

L'any 1999 se'n va fer una prova pilot, que va consistir en la realització de l'ESPC amb unes dimensions més reduïdes. D'aquesta manera, l'enquesta pilot es va adreçar a la població catalana de setze o més anys, amb una mostra de 5.320 entrevistes distribuïdes de forma no proporcional.

L'any 2000 es va dur a terme una nova edició de l'ESPC. En aquest cas, les 12.806 entrevistes a ciutadans i ciutadanes de Catalunya de setze o més anys es van realitzar entre els mesos de gener i març, sota la supervisió de l'Institut d'Estadística de Catalunya i en col·laboració amb la Universitat de Barcelona.

L'Institut d'Estadística de Catalunya s'ha fet càrrec d'alguns aspectes metodològics de l'operació estadística (disseny i distribució de la mostra, fixació dels criteris de selecció i de substitució de les unitats mostrals, etc.). La Fundació Bosch i Gimpera de la Universitat de Barcelona s'ha encarregat de la resta dels aspectes metodològics (la revisió del qüestionari, el control del treball de camp i la depuració i codificació de les dades). A més, l'Equip Investigador de la Fundació Bosch i Gimpera també s'ha encarregat de l'anàlisi de resultats que ha servit de base per a l'elaboració del present article. Finalment, la direcció global del projecte, així com la redacció de l'informe general que integra les diferents aportacions, ha estat responsabilitat del Gabinet d'Estudis d'Interior del Departament d'Interior de la Generalitat.

Un cop superada la prova pilot de forma satisfactòria, l'ESPC ha estat integrada al Pla estadístic de Catalunya i inicia, l'any 2000, un període de caràcter experimental durant el qual es sotmetran a revisió alguns aspectes metodològics i de disseny de l'operació de cada edició (mostra, qüestionari, tipus d'entrevista, etc.) amb l'objectiu d'obtenir, al més aviat possible, un instrument estable d'estudi i anàlisi de la seguretat per a construir una sèrie estadística rigorosa i fiable d'àmbit nacional.

1.1 Àmbits d'estudi

Els àmbits d'estudi es divideixen en tres mòduls temàtics:

a) La victimització

Aquest bloc inclou el nombre d'experiències i tipus de victimització sofertes per la població (contra el vehicle, contra l'habitatge principal, contra la segona

residència, contra els comerços o negocis, contra els béns i els productes del camp o contra la seguretat personal); denúncia i no-denúncia dels fets, motiu de la no-denúncia i valoració del tràmit de la denúncia i de l'atenció rebuda. En l'edició 2000 s'ha afegit un mòdul de victimització dedicat als incompliments familiars i s'ha construït un índex de vandalisme que intenta sintetitzar els fenòmens de baixa intensitat (les destrosses).

b) Els serveis policials a Catalunya

L'ESPC també recull els contactes amb els diferents serveis policials, el tipus de contactes, el motiu, el lloc i la valoració; el prestigi de la professió policial, el grau de coneixement i la valoració global del desplegament de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra (PG-ME) i la valoració genèrica dels mossos d'esquadra en referència a diferents aspectes professionals.

c) L'opinió i els valors de la ciutadania en matèria de seguretat

A l'últim, es pretenen estudiar les preocupacions de la població pel que fa a la seguretat, als sentiments d'inseguretat en referència a determinades situacions o col·lectius, a la gravetat de diferents fets, a la valoració de certes mesures per resoldre la delinqüència i a l'autoposicionament de les persones entrevistades en relació amb determinats valors.

1.2 Els aspectes tècnics

1.2.1 La mostra

La inclusió d'un bloc de preguntes sobre serveis policials i el procés de desplegament de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra aconsellaven dissenyar la mostra de manera que es poguessin fer desagregacions territorials sense que la consistència estadística dels resultats se'n ressentís.

Efectivament, el procés gradual de desplegament i d'assumpció de les competències en matèria de seguretat ciutadana, ordre públic i trànsit per part de la Generalitat, en substitució dels cossos policials i les autoritats estatals, obre enormes possibilitats d'estudi. És evident l'interès del Departament d'Interior a disposar d'informació d'àmbit nacional sobre els tres blocs temàtics de l'ESPC, però especialment d'aquelles comarques en què la responsabilitat recau en els seus serveis policials i les seves autoritats.

En aquest sentit, el disseny de la mostra va tenir en compte la necessitat de realitzar un nombre suficient d'entrevistes per a mesurar un fenomen relativament infreqüent a Catalunya com la victimització o els contactes amb els serveis policials i, al mateix temps, possibilitar desagregacions territorials amb el requeriment que el marge d'error dels àmbits territorials que es volien estudiar en detall no superés el 5%.

Es tracta, doncs, d'una afixació no proporcional a la distribució de la població, fet que comporta haver de ponderar els resultats abans de la seva explotació, tasca en la qual la participació de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IEC) ha estat decisiva.

La mostra de l'edició 2000 de l'Enquesta de seguretat pública de Catalunya ha estat de 12.806 individus entrevistats, amb un error màxim del 0,87% (el marge d'error s'ha calculat per a un nivell de significació =0,05, i per $p=0,2$ i $q=0,8$, proporció màxima esperada per a la variable «víctima»).

166

Regions policials	mostra	error
TOTAL CATALUNYA	12.806	0,87
Regió de Girona	2.361	1,66
Regió del Pirineu Occidental	1.141	2,44
Regió Centre	1.345	2,28
Regió de Ponent	1.343	2,33
Camp de Tarragona	962	2,53
Terres de l'Ebre	961	2,53
Regió Metropolitana	4.693	1,17

Vint-i-una zones	mostra	error
Total Catalunya	12.806	0,87
El Gironès i el Pla de l'Estany	327	4,34
Girona (ciutat)	364	4,11
L'Alt Empordà	339	4,26
El Baix Empordà	331	4,31
La Selva Litoral	333	4,30
La Selva Interior	333	4,30

Regions policials	mostra	error
La Garrotxa i el Ripollès	334	4,29
La Cerdanya i l'Alt Urgell	477	3,59
El Pallars Jussà, el Pallars Sobirà i l'Alta Ribagorça	380	4,02
La Val d'Aran	284	4,65
El Segrià, les Garrigues i el Pla d'Urgell	341	4,24
Lleida (ciutat)	336	4,28
La Noguera	333	4,30
La Segarra i l'Urgell	333	4,30
L'Anoia	330	4,31
El Bages	342	4,24
El Berguedà i el Solsonès	341	4,25
Osona	332	4,30
El Vallès Oriental - Mollet	301	4,52
El Vallès Oriental - Granollers	308	4,47
Resta de la Regió Metropolitana	4.084	1,23

Aquesta estratègia mostral té l'inconvenient d'incrementar lleugerament el marge d'error de les dades globals d'àmbit català (sempre per sota de l'1%), però permet optimitzar la mostra i els resultats obtinguts segueixen essent representatius i, per tant, inferibles a la població total (les dimensions i els costos d'una mostra proporcional que permetés desagregacions territorials com les desitjades amb uns marges d'error inferiors al 5% eren inassumibles).

1.2.2 El qüestionari

Recordant el que s'ha exposat abans, els tres objectes d'estudi de la prova pilot de l'ESPC han estat: la victimització, l'opinió i els valors de la ciutadania en matèria de seguretat i la valoració dels serveis. Cada àmbit constituïa un mòdul específic del qüestionari, a més d'un darrer mòdul dedicat a recollir les característiques sociodemogràfiques més rellevants (sexe, edat, estudis, situació laboral, etc.).

Cal tenir present que el qüestionari conté tot un seguit de filtres que contribueixen a fer més àgil l'entrevista telefònica. Això explica que el mòdul de victimització constitueixi gairebé el 70% del qüestionari però només el 10% del temps dedicat a l'entrevista. Tant la victimització com els contactes amb els serveis policials són fets relativament infreqüents a Catalunya, la qual cosa implica que una bona part del qüestionari referent a les circumstàncies dels fets, a la seva denúncia o a les valoracions del seu impacte i del servei rebut no caldrà plantejar-les a totes les persones entrevistades. Per exemple, la part dedicada al mesurament de la delinqüència funciona en sis compartiments que només s'omplen si uns filtres previs els fan pertinents.

El disseny precodificat del qüestionari en facilita el tractament informàtic posterior. La majoria de preguntes són tancades per augmentar la possibilitat de codificació. D'altra banda, sempre que és possible, les qüestions es formulen per obtenir respostes de valoració quantitativa (amb l'important avantatge que es poden fer anàlisis més complexes). L'estructura s'organitza en sis apartats que fan referència a les diferents agressions delictives, classificades segons el bé agredit: *vehícle, domicili principal, segona residència, comerç o negoci, economia agrària, i seguretat personal*. Es tracta d'estructures delictives (àmbits prou específics i distintes i, al mateix temps, genèrics i agregables, per concretar-hi la mesura de la delinqüència i mantenir la màxima potència analítica i robustesa estadística) que permeten treballar amb un qüestionari clar. La sistematització del disseny i l'anàlisi en aquests sis indicadors dóna més precisió a l'estudi: representen estructures simples i alhora prou independents per ser indicadors consistents sobre els quals es pot fer pivotar l'anàlisi. Això és fàcil d'entendre, a més, si es pensa en la seva utilitat per a l'anàlisi comparativa: són uns indicadors comuns i prou poderosos, tant des d'una perspectiva de desagregacions territorials com per estudiar els canvis i l'especialització delictiva al llarg d'una sèrie temporal.

2. LA VICTIMITZACIÓ

L'objectiu d'aquesta part de l'Enquesta consisteix a mesurar de l'extensió i les característiques de la delinqüència que han patit els ciutadans i les ciutadanes de Catalunya de setze o més anys d'edat durant el 1999 (any anterior a la realització del treball de camp). Cenyint-se al mòdul de victimització, la informació recollida ha de permetre comptabilitzar quantes de les persones entrevistades han estat víctimes d'algun fet i, també, quants fets hi ha hagut. És a dir, recomptar el nombre de víctimes i el nombre de fets delictius.

2.1 L'índex global de victimització

L'índex global de victimització és el principal indicador de l'enquesta i calcula el nombre d'entrevistats víctimes i els posa en relació amb tots els entrevistats. Aquest índex pot ser de caràcter global (tots els fets detectats), pot referir-se a cadascun dels sis àmbits de victimització (vehícle, habitatge, segona residència,

etc.) o a cadascun dels trenta-quatre tipus diferents de fets que recull l'ESPC. Durant el 1999, l'índex de victimització, és a dir, el percentatge de catalans i catalanes que ha estat víctima d'algun fet delictiu, ha estat el 13,69%.

2.2 La ràtio de multivictimització

L'Enquesta compta també el nombre de fets delictius que han patit els ciutadans de Catalunya. Tanmateix, com que la unitat d'observació de l'Enquesta són els individus (els entrevistats), el càlcul dels fets delictius s'ha de fer necessàriament en relació amb el nombre de víctimes. La ràtio de multivictimització calcula el nombre mitjà de fets delictius per persona. La ràtio global de multivictimització ha estat 1,74.

2.3 L'índex de fets delictius

Els índexs de victimització i les ràtios de multivictimització es fonen en un indicador de síntesi que calcula l'extensió de la delinqüència si a cada víctima li correspongués un sol fet.

Si cada víctima hagués patit un sol fet (sense multivictimització), hi hauria un 23,91% de catalans afectats.

Índex de victimització	Ràtio de multivictimització	Índex de fets delictius
13,69	1,74	23,91

2.4 La victimització dels sis àmbits

La major part de l'activitat delictiva es dona en l'àmbit dels vehicles, lògicament a causa de la facilitat d'accedir-hi i la previsible impunitat que se'n deriva (és on hi ha la màxima rendibilitat esperada): l'índex de victimització ha estat el 7,35%.

L'àmbit de la seguretat personal agrupa tots els fets que impliquen agressions personals. Normalment es duen a terme a la via pública (per on passa gairebé tot-hom) i esdevenen així el segon àmbit més perillós: l'índex de victimització ha estat el 3,66%.

L'habitatge és el bé més proper a la intimitat de la gent, és el més privat i per tant, normalment, està molt més protegit. Tanmateix, en ésser el més investit, és el que ofereix la màxima rendibilitat esperada a l'activitat delictiva: l'índex de victimització ha estat 1,57%.

L'àmbit de l'economia agrària conté un percentatge baixíssim de la nostra població activa. L'abast de la delinqüència hi és menor: l'índex de victimització ha estat 0,83%.

El món del comerç és un àmbit molt sensible a la seguretat (és una activitat de relació social necessàriament de cara al públic). Tanmateix, com que la població de referència és escassa, la victimització també ho és: l'índex ha estat 0,72%.

La segona residència és un fenomen que creix en paral·lel a la societat del

lleure. Es tracta certament d'un habitatge, però molt menys investit (per la distància física i sentimental i la usual menor inversió econòmica): l'índex de victimització ha estat 0,71%.

2.5 Comparació 1998-1999

A continuació es presenta una breu síntesi comparativa dels índexs de victimització del 1998 i el 1999. Les diferències més importants que cal tenir en compte a l'hora de comparar els resultats provenen dels canvis metodològics introduïts en la present edició, que són bàsicament de tres tipus.

Pel que fa a la metodologia d'administració de l'entrevista, aquesta edició ha estat assistida per ordinador i l'ha dut a terme un equip nou.

Pel que fa a les modificacions en el disseny del qüestionari, en aquesta edició, els índexs corresponents al vandalisme (les destrosses) mereixen un capítol a part i els fets no consumats contra els vehicles han estat desagregats en funció del tipus de vehicle (cotxe, moto, bicicleta i altres).

Pel que fa al període del treball de camp, en l'edició d'aquest any les entrevistes s'han realitzat entre els mesos de gener i març de 2000. En canvi, en la prova pilot de l'any anterior les entrevistes es van realitzar entre els mesos d'abril i maig de 1999 per recollir la informació corresponent a l'any 1998. La proximitat del moment de recollida respecte del període de record, de ben segur, ha fet millorar els resultats, especialment els referits als fenòmens més lleus (que s'obliden més fàcilment).

La dada més rellevant és l'estabilitat del conjunt de la victimització. És una dada positiva: vol dir que l'instrument i la metodologia són consistents, ja que en dotze mesos d'estabilitat social no hi pot haver una gran variabilitat en l'extensió i especialització de l'activitat delictiva. Tanmateix, en termes generals, les dades del 1999 han estat una mica més elevades que les del 1998. Els canvis metodològics als quals s'ha fet referència hi tenen una influència òbvia. En conseqüència, tan precipitat és afirmar que s'ha detectat un increment net de la victimització global com afirmar que la diferència dels índexs corresponents a les dues edicions de l'ESPC és atribuïble únicament als canvis metodològics.

Aquestes dificultats en la comparació de les dades globals acompanyaran el procés de consolidació de l'ESPC mentre aquesta estigui en fase experimental. La voluntat del Departament d'Interior és assolir la fase definitiva al més aviat millor, sense que això suposi renunciar a recollir l'impacte dels fenòmens victimitzadors que incideixen en la nostra societat. Una mostra d'això és la inclusió d'un bloc específic en el qüestionari d'aquesta edició dedicat, com s'ha dit més amunt, als incompliments en l'àmbit familiar. Atès el bon funcionament d'aquest bloc, s'integrarà en les properes edicions de l'ESPC (com ja s'ha fet amb els blocs dedicats a les segones residències o a l'economia agrària). Amb aquestes consideracions prèvies, doncs, només resta repassar les dades recollides en aquesta edició.

Quant als índexs de victimització dels sis àmbits, hi ha hagut més activitat delictiva en els dos àmbits majoritaris (vehicles i seguretat personal). Els habitatges i els comerços han estat una mica menys victimitzats i els índexs corresponents a l'economia agrària i les segones residències són molt similars.

Extensió de la delinqüència	1999	1998
Índex global de victimització	13,69	12,84
Fets contra els vehicles	7,35	6,55
Fets contra la seguretat personal	3,66	2,89
Fets contra els habitatges	1,57	1,65
Fets contra l'economia agrària	0,83	0,80
Fets contra els comerços	0,72	1,07
Fets contra la segona residència	0,71	0,86

2.6 La denúncia

L'enquesta de victimització mesura la denúncia demanant a les víctimes si, després d'haver patit el fet, l'han denunciat. L'indicador d'aquest comportament són els índexs de denúncia (percentatge de denunciants sobre el total de víctimes). L'índex global de denúncia ha estat el 50,19%.

Pel que fa a la signatura d'un document escrit de denúncia, nou de cada deu persones que diuen que han denunciat recorden haver signat un document de denúncia (en concret, un 85,78%). Així, construint-ne un índex que les posa en relació amb les víctimes, ha signat un document de denúncia el 43,05% de les víctimes. Els índexs de denúncia són percentatges de percentatges (estudien el comportament que adopta un tant per cent de les víctimes, que són, també, un tant per cent dels entrevistats). L'índex global de denúncia es refereix, doncs, al 50,19% del 13,69% dels entrevistats. Cal tenir-ho en compte perquè totes les desagregacions de l'índex de denúncia presenten freqüències molt baixes i per tant s'han de prendre amb l'adequada prudència. Tot seguit s'observen els índexs de denúncia per a cada un dels àmbits delictius.

	Índex de denúncia	Signatura	% Signatura vs. denúncia
Vehicles	41,55	36,97	88,98
Habitatges	62,07	53,65	86,40
Segones residències	66,89	49,76	74,39
Comerços	75,70	65,85	86,98
Economia agrària	12,70	5,73	45,09
Seguretat personal	57,56	50,30	87,38

2.6.1 Denúncia i serveis policials

Avui per avui, el Cos Nacional de Policia (CNP) és el servei policial que rep la majoria de les denúncies: el 52,04% de les corresponents a l'àmbit dels vehicles, el 52,08% de les de l'àmbit de la seguretat personal, el 39,49% de les que han afectat el món del comerç i el 37,67% de les domiciliàries; els fets contra dos dels àmbits minoritaris, les segones residències i l'economia agrària, se li denuncien escassíssimament, ja que el seu desplegament territorial és urbà. La Guàrdia Civil (GC) és qui rep la majoria de denúncies per fets contra les segones residències (40,80%). Les policies locals (PL) reben la majoria de denúncies relatives al camp (41,10%) i el 37,82% de les domiciliàries (una mica més de les que rep el CNP). Les denúncies que s'adrecen a la Policia de la Generalitat - Mossos d'Esquadra (PG-ME) oscil·len entre un màxim del 16,73% al camp i un mínim del 7,70% en la seguretat personal.

Tanmateix, el progressiu desplegament territorial de la PG-ME explica que el percentatge de les denúncies que rep aquest servei policial hagi augmentat en relació amb el 1998:

1999	Servei policial davant del qual es va denunciar					
	PG-ME	GC	CNP	PL	jutjat	TOTAL
Vehicles	9,18	18,77	52,04	20,01	0,00	100
Habitatges	10,33	13,53	37,67	37,82	0,62	100
Segona residència	13,55	40,80	13,69	31,96	0,00	100
Comerços	15,22	17,07	39,49	28,22	0,00	100
Economia agrària	16,73	26,18	11,78	41,10	4,22	100
Seguretat personal	7,70	10,13	52,08	27,79	2,30	100

1998	Servei policial davant del qual es va denunciar					
	PG-ME	GC	CNP	PL	jutjat	TOTAL
Vehicles	5,71	18,64	51,33	24,32	0,00	100
Habitatges	10,86	21,05	30,92	37,17	0,00	100
Segona residència	21,99	64,83	12,41	0,77	0,00	100
Comerços	13,86	41,49	28,00	16,65	0,00	100
Economia agrària	13,03	81,79	0,67	4,51	0,00	100
Seguretat personal	1,41	6,55	44,49	42,78	4,77	100

La majoria de les denúncies a cada territori de desplegament es presenten davant del servei policial corresponent a aquell territori. Ara bé, hi ha una clara diferència que té molt a veure amb el concepte de *policia integral* i que es pot expressar de la manera següent: als seus territoris específics de desplegament,

- la PG-ME rep la majoria de les denúncies de tots sis àmbits delictius;
- pel que fa al CNP, en rep la majoria a quatre àmbits (que són els d'hàbitat previsiblement més urbà o menys rural);
- i quant a la GC, només rep la majoria de denúncies en dos àmbits, un dels quals pot considerar-se més aviat rural que urbà.

VEHICLES	PG-ME	CNP	GC	PL	jutjat	TOTAL
TOTAL	9,18	52,04	18,77	20,01	0,00	100

Territori de l'entrevistat:

PG-ME	57,93	12,00	12,05	18,02	0,00	100
CNP	0,75	70,92	7,52	20,80	0,00	100
GC	3,06	34,43	43,09	19,41	0,00	100

HABITATGES	PG-ME	CNP	GC	PL	jutjat	TOTAL
TOTAL	10,33	37,67	13,56	37,82	0,62	100

Territori de l'entrevistat:

PG-ME	54,29	12,71	18,24	14,76	0,00	100
CNP	0,00	64,84	3,97	30,00	1,20	100
GC	1,96	5,51	27,40	65,23	0,00	100

SEGONA RESIDÈNCIA	PG-ME	CNP	GC	PL	jutjat	TOTAL
TOTAL	13,55	13,69	40,80	31,96	0,62	100

Territori de l'entrevistat:

PG-ME	47,72	10,53	27,08	14,67	0,00	100
CNP	8,12	15,32	39,69	36,86	1,20	100
GC	13,24	7,45	59,18	20,12	0,00	100

COMERÇOS	PG-ME	CNP	GC	PL	jutjat	TOTAL
TOTAL	15,22	39,49	17,07	28,22	0,00	100
Territori de l'entrevistat:						
PG-ME	61,74	9,00	17,86	11,40	0,00	100
CNP	4,75	56,13	11,63	27,49	0,00	100
GC	5,52	24,91	28,17	41,34	0,00	100

174

ECONOMIA AGRÀRIA	PG-ME	CNP	GC	PL	jutjat	TOTAL
TOTAL	16,73	11,78	26,18	41,10	4,22	100
Territori de l'entrevistat:						
PG-ME	51,07	0,00	36,04	0,00	12,89	100
CNP	0,00	38,91	38,91	22,17	0,00	100
GC	0,00	10,83	15,89	73,29	0,00	100

SEGURETAT PERSONAL	PG-ME	CNP	GC	PL	jutjat	TOTAL
TOTAL	7,70	52,08	10,13	27,79	2,30	100
Territori de l'entrevistat:						
PG-ME	37,36	23,62	13,39	24,87	0,76	100
CNP	4,10	60,54	4,78	27,37	3,22	100
GC	0,54	40,67	27,45	31,35	0,00	100

Aquesta anàlisi, cal fer-la amb la prevenció metodològica de considerar que l'assignació territorial de la denúncia es fa segons on viu la persona denunciant —que no sempre coincideix amb el lloc on ha passat el fet delictiu.

2.6.2 Valoració de la denúncia

El comportament denunciador activa un procés de comunicació (una relació social) entre un ciutadà —normalment amoïnàt— i uns funcionaris públics —pràc-

ticament sempre, uns agents de policia. La transcendència d'aquesta relació per al sistema de justícia penal és formidable:

- és una enorme font d'informació sobre la realitat delictiva (que, convenientment analitzada, pot servir per al disseny de la política de prevenció i seguretat);
- és un dels escenaris d'interacció més estratègics entre el ciutadà i l'Administració pública: segons com resulti aquesta interacció, pot comportar més confiança en el sector públic o, a la inversa, una sensació de desprotecció (la *victimització secundària* de la qual es parla avui dia).

L'Enquesta estudia les principals variables que afecten aquesta relació:

- a) valoració del tracte personal que va mostrar la policia,
- b) valoració de la rapidesa dels tràmits,
- c) valoració de la confiança que van transmetre els agents,
- d) finalment, una valoració global del servei.

	Tracte personal		Durada del tràmit		Confiança		Valoració global	
	global	PG-ME	global	PG-ME	global	PG-ME	global	PG-ME
Vehicles	7,01	7,84	6,38	6,79	5,80	6,39	6,39	6,66
Habitatges	7,47	7,54	6,30	6,11	6,94	6,38	6,95	6,58
Segona residència	7,43	8,80	7,23	8,24	6,26	7,90	6,64	7,44
Comerços	7,13	6,93	5,67	5,42	5,65	7,83	6,27	6,68
Economia agrària	5,83	7,40	4,30	5,33	4,76	6,86	4,46	7,39
Seguretat personal	7,41	7,20	6,33	5,92	6,49	5,96	6,89	6,31

2.7 Els incompliments familiars

En l'edició 2000, en el marc experimental de l'ESPC, s'ha introduït un altre àmbit de victimització dedicat a recollir la freqüència i l'impacte dels incompliments familiars, concretament l'impagament de pensions.

L'índex de victimització recollit ha estat el 0,63% sobre el conjunt de la població i es situa en el darrer lloc dels set àmbits de victimització. Convé assenyalar, però, que les primeres preguntes del mòdul intentaven identificar els grups de risc; és a dir, el conjunt de la població catalana potencialment victimitzable per aquest supòsit. En relació amb aquest darrer grup la freqüència és molt superior: gairebé una tercera part de les persones separades o divorciades que tenen cura de fills menors de vint anys van patir algun tipus d'incompliment en el pagament de la pensió per part de la seva antiga parella durant l'any 1999, concretament el 32,4%.

2.8 L'extensió del vandalisme

Una de les millores introduïdes en l'edició del 2000 ha estat el tractament de les agressions per robatoris i atracaments separatament de les agressions per destrosses. És a dir, la diferenciació entre la victimització pròpiament dita i el vandalisme. Pel que fa al vandalisme, només s'han considerat les destrosses que han afectat els àmbits relatius a les propietats privades (vehicles, habitatges, segones residències i economia agrària).

El recompte global dóna lloc a l'índex global de vandalisme: el 7,40% dels entrevistats ha estat víctima d'alguna destrossa contra els seus béns. Val la pena assenyalar la important extensió d'aquest tipus d'agressions: les persones afectades són més de la meitat de les que configuren l'índex global de victimització, exactament el 54,05%. Pel que fa als quatre àmbits en què s'han comptat, les destrosses corresponents abasten els següents percentatges d'entrevistats:

- al 6,21% els han fet malbé algun accessori del seu vehicle,
- al 0,74 els han destrossat algun objecte del seu habitatge,
- el 0,55% ha patit el mateix a la seva segona residència,
- el 0,08% correspon al camp: 0,07%, destrosses de maquinària, i 0,04%, destrosses de productes.

Val a dir que el vandalisme és (de moment) un fenomen fonamentalment urbà i localitzat també a les zones turístiques:

- l'índex global de vandalisme de la regió policial metropolitana és gairebé el doble del que hi ha hagut a la regió del Pirineu (7,75% i 4,02% respectivament);
- l'índex de la part litoral de la comarca de la Selva quadruplica el dels dos Pallars i l'Alta Ribagorça (10,66% i 2,53%);
- el de les ciutats de Lleida i Girona (9,18% i 8,83% respectivament) triplica el de la zona configurada pel Segrià, les Garrigues i el Pla d'Urgell (3,54%).

3. CONTACTES AMB ELS SERVEIS POLICIALS

Aquest estudi s'emmarca dins de les tasques del Gabinet d'Estudis del Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya i respon a la clara voluntat política de dur a terme una gestió racional i eficient dels recursos policials que la societat posa a disposició de l'Administració pública. Un indicador és suficient per veure la importància d'aquesta informació: la part del qüestionari que s'hi refereix s'administra a la totalitat de la mostra, és a dir, als 12.806 entrevistats.

L'anàlisi és doble, quantitativa i qualitativa:

- quantifica el nombre de persones que han entrat en contacte amb la policia i el nombre de vegades que ho han fet;
- estudia la valoració que els catalans fan del servei policial.

El qüestionari dedica als contactes amb els serveis policials una part específica, que, per a cada un dels quatre serveis policials que operen a Catalunya, demana als entrevistats la informació següent:

- si hi han tingut algun contacte al llarg del 1999, distingint-hi els contactes telefònics o presencials;
- en el segon cas, es demana on es va produir el contacte,
- i en tots dos casos es demanen els motius del contacte amb la policia.

El qüestionari d'aquesta edició és més complet que el de la prova pilot del 1999 i cal fer-hi una important precisió metodològica per poder entendre adequadament els resultats superiors de l'any 2000. D'una banda, s'ha sistematitzat el tractament per a cada un dels quatre serveis policials que operen a Catalunya. D'altra banda, mentre que a la prova pilot s'havia privilegiat la informació sobre el contacte telefònic, infravalorant l'activitat presencial, en aquesta edició s'ha donat el mateix tractament als dos tipus de contacte, de manera que millora la quantitat i la qualitat de la informació relativa als contactes presencials.

La informació, doncs, sembla la mateixa, però la forma de recollir-la ha variat substancialment perquè, a partir de l'experiència de la prova pilot, s'ha vist que calia diferenciar els dos tipus de contactes i la motivació per a cada servei policial. Això ha implicat una durada més gran en l'administració del qüestionari, però en canvi s'ha pogut fer un càlcul molt més real. S'esperava que aparegués un important nombre de contactes —possiblement «menors»— que en la prova pilot havien quedat difuminats o amagats pels més importants. I, com passa sovint, ha succeït el que s'esperava.

Aquest esquema estableix tres grans tipus d'indicadors segons si fan referència a:

- les persones: els índexs d'atenció policial (entrevistats que han entrat en contacte amb qualsevol servei policial),
- els fets: el nombre de contactes entre els ciutadans i els serveis policials,
- les valoracions i les opinions que els entrevistats tenen del servei policial.

3.1 L'índex global d'atenció policial

El 36,73% dels catalans (de setze o més anys) han tingut algun contacte amb la policia durant el 1999: això vol dir 1.879.062 persones. El nombre total de contactes suma 6.270.834. Per tant, cada persona ha contactat amb la policia una mitjana de 3,34 vegades durant l'any 1999.

Contactes policials

Percentatge d'entrevistats amb contacte policial	36,73%
Aixecament poblacional	1.879.062
Nombre total de contactes amb la policia	6.270.834
Ràtio de contactes per persona	3,34

178

Així, l'índex global d'atenció policial el 1999 ha estat del 36,73%. Cal recordar que a la prova pilot, amb un qüestionari més elemental, el resultat fou del 29,14%.

	Índex d'atenció policial	Nombre total de contactes
1998	29,14	1.957.411
1999	36,73	6.270.834

El nombre de contactes del 1998, molt més baix, s'explica per la infrarepresentació dels contactes presencials, que, com es veurà més endavant, són els majoritaris. Les modificacions en el qüestionari de l'ESPC introduïdes en aquesta edició —la primera de la fase experimental— milloren la recollida d'aquest tipus de contactes.

3.2 L'índex d'atenció policial segons el servei policial i el tipus de contacte

La dada anterior es refereix al càlcul total: tots els catalans de setze o més anys que s'han adreçat a qualsevol dels serveis policials (PG-ME, CNP, GC, i PL) amb qualsevol de les tres possibles modalitats que recull l'ESPC (telèfon, presència i denúncia). La primera desagregació de l'índex d'atenció policial, l'ha de diferenciar segons el servei policial amb què s'hagin relacionat els entrevistats i el tipus de contacte que hi hagin mantingut.

Les dues primeres afirmacions que es desprenen d'aquesta anàlisi són les següents:

- La majoria de contactes amb la policia són presencials;
- Les policies locals són els serveis que estan més en contacte amb la gent.

	Denúncia	Telèfon	Presència	Total
Amb la PG-ME	0,80	1,49	5,88	7,19
Amb el CNP	3,48	2,26	8,78	12,39
Amb la GC	1,32	1,42	10,90	12,01
Amb la PL	2,04	6,14	15,25	18,92
Total	7,51	9,98	30,23	36,73

No cal dir que els índexs d'atenció policial parcials mai sumen el total a causa del multicontacte (fet que passa sempre que una mateixa persona ha establert diversos contactes amb la policia).

3.3 L'índex d'atenció policial als territoris de desplegament

Tres constatacions matisen adequadament les dades anteriors. L'índex de la PG-ME amb els entrevistats del seu territori és el més alt dels tres serveis policials amb territori específic de desplegament. Més encara, l'índex de la PG-ME al seu territori específic de desplegament és el més alt dels quatre serveis policials. En canvi, als altres dos territoris hi ha més relació amb la PL que amb el CNP i la GC respectivament. Tanmateix, l'índex més elevat es dona al territori GC (territori amb l'índex d'atenció policial més elevat) i correspon a la PL. És important destacar que l'índex d'atenció policial de la PL és el més homogeni a tot Catalunya.

	Índex d'atenció policial			
	Catalunya	entrevistats del territori		
		PG-ME	CNP	GC
GLOBAL	36,73	36,64	35,37	40,02
Amb la PG-ME	7,19	20,04	4,30	5,07
Amb el CNP	12,39	5,72	14,95	10,96
Amb la GC	12,01	9,66	10,05	18,33
Amb la PL	18,92	15,12	19,11	21,14

Dues conclusions inicials d'aquesta primera dada:

a) En primer lloc, sembla que es confirma el triple comentari que es feia a la prova pilot del 1999 sobre l'índex d'atenció policial:

- més servei de la PG-ME al seu territori específic;
- sembla que el fonamental procés de substitució del CNP i de la GC per part de la PG-ME, que ha d'arribar a abastar tot el territori català, produeixi un reajustament intern al territori específic de desplegament de la PG-ME en relació amb la PL;
- d'acord amb l'afirmació precedent, hi ha més contacte dels entrevistats amb la PL als territoris CNP i GC.

b) Una segona constatació reconeix la mobilitat de la població com a variable molt explicativa d'una anàlisi territorial de l'atenció policial (si més no, en l'estat actual dels nostres coneixements i en aquesta fase del procés de desplegament de la PG-ME). D'acord amb això, es pot assenyalar que els tres serveis policials territorialitzats atenen percentatges importants d'entrevistats de fora del seu territori.

3.4 Atenció policial i funció policial

Hi ha diversos motius pels quals els ciutadans s'adrecen als serveis policials. Quan algú telefona a la policia, ho fa bàsicament per avisar d'algun acte delictiu, probablement a causa de la previsible urgència de la intervenció.

Contactes telefònics	PG-ME	CNP	GC	PL
Tots els individus	100	100	100	100
Delinqüència	33,0	41,4	24,0	21,8
Trànsit (ajut)	10,0	6,4	12,6	10,7
Trànsit (control)	13,3	5,1	21,8	9,4
Ordre públic (queixes)	10,6	11,6	7,4	30,6
Documentació	2,1	14,3	5,2	2,0
Informació	16,2	8,0	11,4	13,2
Ajut i assistència	11,3	13,1	15,1	11,5
Altres	3,4	0,0	2,6	0,8

Quan algú va a la policia o es troba amb la policia, el motiu predominant és el trànsit, preferentment el control del trànsit. Aquesta dada confirma la importància de la mobilitat com a variable explicativa dels contactes amb la policia i la reconeix com un dels nostres trets culturals més rellevants. Insistint en la importància de la mobilitat com a motiu de contacte presencial amb la policia, es pot observar que les funcions de control del trànsit i d'ajut en matèria de trànsit, de manera agregada, arriben al 47,6% en el cas de la PG-ME, 71,8% per a la GC i 49,1% de la PL.

Contactes presencials	PG-ME	CNP	GC	PL
Tots els individus	100	100	100	100
Delinqüència	18,7	29,3	10,3	12,5
Trànsit (ajut)	13,0	4,5	11,9	12,9
Trànsit (control)	34,6	13,0	59,9	36,2
Ordre públic (queixes)	3,4	3,6	1,6	9,6
Documentació	3,5	35,0	6,1	4,4
Informació	16,0	7,0	5,0	14,9
Ajut i assistència	7,9	5,3	4,3	7,3
Altres	2,9	2,1	0,9	2,2

3.5 Els fets: contactes amb la policia

Els catalans més grans de quinze anys han mantingut un total de 6.270.834 contactes amb la policia durant l'any 1999.

- La PL és el servei policial que té més relació amb els ciutadans: gairebé tres milions de vegades (2.934.293, és a dir, el 46,79% del total).
- La GC ha mantingut un total d'1.336.072 contactes amb la població (el 21,31%).
- S'ha entrat en contacte amb el CNP 1.228.458 vegades (el 19,59%).
- I els agents de la PG-ME s'han relacionat amb els ciutadans un total de 772.011 vegades (el 12,31%).

Absoluts	Telefònics	Presencials	Denúncia	Totals
TOTALS	1.251.697	4.613.566	405.571	6.270.834
PG-ME	134.098	595.212	42.701	772.011
CNP	236.426	807.421	184.611	1.228.458
GC	147.900	1.118.535	69.637	1.336.072
PL	733.273	2.092.398	108.622	2.934.293

Percentatges	Telefònics	Presencials	Denúncia	Totals
TOTALS	19,96	73,57	6,47	100
PG-ME	2,14	9,49	0,68	12,31
CNP	3,77	12,88	2,94	19,59
GC	2,36	17,84	1,11	21,31
PL	11,69	33,37	1,73	46,79

La desagregació dels contactes amb la policia als tres territoris específics de desplegament mereix quatre comentaris.

a) Gran homogeneïtat territorial dels contactes amb la policia: la relació percentual entre el nombre de contactes amb la policia i el nombre d'habitants de cada territori de desplegament és força proporcional:

- Al territori PG-ME és pràcticament idèntica (16,79% de la població i 17,12% dels contactes).
- Al territori CNP hi ha, en proporció, més contactes que població (59,93% pel 55,53% de la població).
- Al territori GC, inversament, hi ha proporcionalment menys contactes que població (22,95% pel 27,67% de la població).

b) Enorme variabilitat en el nombre de contactes, segons el territori, el servei policial i el tipus de contacte:

- Des del màxim d'1.197.359 contactes presencials d'entrevistats del territori CNP amb la PL.
- Fins al mínim de 3.148 contactes per denúncia d'entrevistats del territori GC amb la PG-ME.

c) Tanmateix, hi ha regularitat en la distribució, tant pel que fa als tipus de contactes com als serveis policials:

- Els contactes presencials són sempre els més nombrosos (sigui quin sigui el servei policial i el territori de l'entrevistat).
- Els telefònics representen sempre el segon nombre de contactes (excepte per als entrevistats del territori GC en les seves relacions amb el CNP, en què les denúncies ocupen el segon lloc).
- La PL és el servei amb qui hi ha més contacte de tots els tipus i a tot arreu (excepte la denúncia al territori CNP).

El primer que cal destacar, tot i que sembli contradictori, és que el 46,71% dels contactes amb la PG-ME han estat amb entrevistats del seu territori; el 74,25% dels contactes del CNP han estat amb entrevistats del seu territori. La dada sembla contradictòria amb una de les tesis anteriors (la relativa a l'escàs índex d'atenció policial de la PG-ME a entrevistats de fora del seu territori i la permeabilitat més gran d'aquest per a l'atenció del CNP i la GC). Ara, en tractar del nombre absolut de contactes, es dona la dada inversa: hi ha molts contactes d'entrevistats del territori CNP amb la PG-ME, i molt pocs contactes d'entrevistats del territori PG-ME amb el CNP. La paradoxa s'aclareix en mirar el diferent pes poblacional dels tres territoris de desplegament: la població que viu al territori CNP és més del triple de la que viu al territori PG-ME (per tant, l'índex d'atenció policial del entrevistats del CNP representa més del triple de persones del de la PG-ME).

Territoris	Habitants més grans de quinze anys	Percentatge
Territori PG-ME	875.998	17,12
Territori CNP	3.065.852	59,93
Territori GC	1.174.029	22,95
Catalunya	5.115.879	100,00

La segona constatació que es pot fer resulta intel·ligible a partir de les dades que s'acaben de presentar:

- La majoria de contactes del CNP, la GC i la PL s'han donat amb entrevistats del territori CNP (per la seva grandària poblacional i la seva ubicació geogràfica, així com per les competències d'aquests serveis policials).
- En canvi, la majoria de contactes de la PG-ME han estat amb entrevistats del seu mateix territori.

3.6 Valoracions dels contactes amb la policia

Convé recordar que aquestes valoracions corresponen als contactes telefònics i als contactes presencials amb la policia, exclosos els contactes per raó de denúncia, que han estat explicats anteriorment.

Valoració dels contactes amb la policia (denúncia exclosa)	PG-ME	GLOBAL
El tracte personal (de 0: pèssim a 10: excel·lent)	7,51	6,64
El temps que va durar (de 0: lent a 10: rapidíssim)	6,96	6,57
La confiança que li van transmetre (de 0: cap a 10: total)	7,03	6,24
Valoració global (de 0: pèssim a 10: excel·lent)	7,22	6,43

184

3.7 Valoració dels que no han tingut contactes amb la policia

Les persones que no han tingut contactes amb la policia fan les mateixes quatre valoracions i, a més, una cinquena valoració relativa a la visibilitat dels serveis policials allà on viuen.

Valoració dels que no han tingut contactes amb la policia	PG-ME	GLOBAL
El tracte personal (de 0: pèssim a 10: excel·lent)	7,29	6,61
El temps que duren les seves gestions (de 0: lent a 10: rapidíssim)	6,04	5,88
La confiança que transmeten (de 0: cap a 10: total)	7,06	6,49
Presència (de 0: no se'ls veu mai) a 10: se'ls veu moltíssim)	2,18	3,50
Valoració global (de 0: pèssim a 10: excel·lent)	7,25	6,71

Convé tenir en compte que aquestes dades provenen de les valoracions que ha fet el conjunt d'entrevistats, independentment del desplegament de la PG-ME. És per això que la presència (visibilitat) obté una valoració tan baixa. Aquest mateix concepte, la presència, es valora amb un 5,48 a les comarques on la PG-ME està desplegada.

Dues notes breus comparen les valoracions dels entrevistats que han estat en contacte amb la policia amb les dels que no hi han contactat:

- a) Les valoracions dels que han contactat amb la policia són millors quant al tracte i la rapidesa,

- b) La confiança i la valoració global reben notes similars tant si s'ha tingut contacte amb la policia com si no.

3.8 Valoració del prestigi de la policia

Un altre aspecte que s'estudia és el prestigi social de la policia, informació que també es va demanar en la prova pilot. En l'edició 2000 se n'ha modificat la metodologia, de manera que el prestigi de la professió policial s'ha situat enmig d'una bateria de professions diferents.

En primer lloc s'avalua el prestigi de la policia de manera genèrica, contextualitzada amb el prestigi de sis professions que incideixen més en el terreny de la convivència i la seguretat. El prestigi de la professió policial s'avalua amb un 7,31.

El resultat de l'any 2000 deixa la policia força més ben avaluada que l'any anterior (6,54), probablement a causa de la contextualització amb les altres professions. Pel que fa a la comparació, el prestigi de la policia queda en una situació prou confortable: exactament a la meitat.

185

Professions	Avaluació
Bombers	8,76
Metges	7,90
Professors	7,37
Policies	7,31
Advocats	6,04
Jutges	6,02
Polítics	4,36

La segona aproximació és la concreta: es demana una avaluació específica del prestigi de la PG-ME. El seu prestigi ha estat valorat amb una mitjana de 7,45 sobre 10.

	2000	1999
Prestigi de la professió	7,31	6,54
Prestigi de la PG-ME	7,45	7,19

3.9 El desplegament de la PG-ME

Es demana als entrevistats: «Els Mossos d'Esquadra estan substituint progressivament la Guàrdia Civil i la Policia Nacional per encarregar-se de la seguretat ciutadana i l'ordre públic a Catalunya. Vostè ho sap o n'ha sentit a parlar? Valori-ho de 0 (no en sap res) a 10 (n'està totalment informat)».

El coneixement del desplegament de la PG-ME ha estat avaluat amb un 6,06. Aquest resultat és molt menor que el de l'edició anterior, en què el coneixement del desplegament era força notable: 7,24. Tanmateix, la nota, de fet, no mesura tant el coneixement com el «reconeixement del coneixement» (el grau de coneixement que els entrevistats diuen que tenen i que pot estar afectat per la pèrdua de novetat o de notorietat als mitjans de comunicació).

186

	Coneixement
1999	7,24
2000	6,06

La valoració del desplegament de la PG-ME és força bona. L'avaluació que n'han fet tots els entrevistats ha estat de notable: 7,22. Això representa una millora respecte a l'any passat, en què s'havia valorat amb un 7,00.

	Valoració
1999	7,00
2000	7,22

4. VALORS, OPINIÓ I PERCEPCIÓ DE LA SEGURETAT A CATALUNYA

Tot i que l'Enquesta de seguretat pública de Catalunya té com un dels seus objectius principals la mesura de la delinqüència al nostre país, aquest estudi no pot limitar-se als components objectius. Cal analitzar també la vessant subjectiva: la producció de la por i la recerca de seguretat.

La recerca de seguretat és un dels trets característics de la nostra societat: seguretat ecològica, física, domiciliària, sanitària; en el treball, en la conducció, en les relacions sexuals, etc. Aquesta pretensió és tan potent que sovint s'arriba a la «ideologia de la seguretat», que consisteix en una hipervaloració de la seguretat, convertida en l'objectiu central de l'interès i la preocupació social (dada

molt observable en els diversos eslògans del màrqueting i la cultura contemporànies: es publiciten els cotxes per la seva seguretat, es recomana el sexe segur, es reclama la seguretat laboral, hi ha una carrera universitària de «seguretat integral», etc.).

La ideologia de la seguretat té probablement una doble causa: d'una banda, la progressiva hegemonia dels valors mesocràtics (la respectabilitat, el gust per l'aparença, la protecció dels «meus» béns, etc.) i, d'altra banda, la percepció de la vulnerabilitat com una molèstia a superar, un problema a resoldre, i no com un component de tota experiència vital.

La convivència ciutadana és un espai privilegiat de la recerca de seguretat, que la prova pilot introduïa de la manera següent: «els darrers anys, tothom ha incorporat a la seva vida (en més o menys grau) la probabilitat de ser víctima d'algun fet delictiu. Aquesta consideració és alhora sentiment i raó».

- La raó ha conduït a un càlcul de la necessitat de protecció en termes de cost/benefici (per exemple, amb l'adopció de mesures de seguretat).
- El sentiment ha estat dimensionat col·lectivament en una construcció social de la realitat: la seguretat ciutadana.

La seguretat ciutadana és, doncs, un producte recent de l'evolució sociopolítica dels darrers anys, que, partint d'un fet objectiu —la vulnerabilitat més gran de les societats modernes i l'increment de la delinqüència de les darreres dues dècades—, ha estat capaç de crear un conglomerat de por i preocupacions, notícies i rumors, sentiments i argumentacions, fets i fantasies... que a través de les relacions quotidianes de gent han esdevingut una estructura autònoma i clarament diferenciada de la delictiva: l'estructura social de la por col·lectiva: la (in)seguretat ciutadana. Aquesta qüestió mobilitza sentiments molt forts que afecten la vida i la convivència de la població. És, doncs, comprensible que sigui viscuda amb una forta dosi d'emocions i que els darrers anys hagi estat una de les qüestions problemàtiques més rellevants al nostre país.

L'Enquesta de l'edició present parteix d'una triple hipòtesi:

- a) La «normalització objectiva» del problema, per la millora de la situació (per exemple, baixada de la delinqüència durant la darrera dècada).
- b) La «normalització subjectiva» del problema, en part per la percepció subjectiva de la millora i, en part, per la seva quotidianitat: forma ja part del nostre paisatge vital i l'estem assumint com un dels costos de viure en una societat postindustrial, interactiva, mòbil i conflictiva.
- c) La «normalització afegida», per l'emergència d'altres problemàtiques que mobilitzen més la consciència col·lectiva d'aquest final de mil·lenni.

Per tant, l'Enquesta reconeix la menor rellevància de les qüestions tradicionals de la seguretat ciutadana. L'anàlisi es centra en les diferents dimensions socials de la seguretat (més enllà del marc de la convivència ciutadana), en les actituds que s'hi basteixen i en el rol policial corresponent.

4.1 Qüestions importants i qüestions greus

La primera aproximació planteja un marc genèric amb qüestions que formen part de les preocupacions quotidianes i demana d'avaluar la importància que tenen en la vida dels entrevistats. Totes les qüestions tenen relació amb diversos aspectes de la seguretat: l'econòmica, en la salut, en la convivència, etc.

Qüestions	Importància
La família	9,51
L'educació dels nens i joves	9,17
L'assistència mèdica als hospitals i ambulatoris	8,89
El risc de no poder tenir una jubilació suficient	8,83
La contaminació	8,67
L'accés a l'habitatge	8,65
La delinqüència	8,57
El risc de quedar-se sense feina	8,52
La possibilitat de millorar a la feina	8,45

188

Totes nou qüestions són importants. Tanmateix, la consideració de les coses importants de la vida segueix un recorregut directament relacionat amb la intimitat: com més propera a la seguretat personal és la qüestió, més importància s'hi dona (la família, l'educació —o manca d'educació— dels nois, la salut, el futur personal en l'aspecte econòmic...). La seguretat personal presideix, doncs, la variable *importància*. L'altre factor que l'Enquesta ha considerat és la *gravetat*: la diferent percepció de la gravetat social que tenen les diverses qüestions.

La gravetat va directament lligada a l'abús (sobretot, l'abús de poder) i a la violència i, per tant, està directament relacionada amb la sensibilitat contemporània respecte a la seguretat en la convivència. Les notes també són molt altes (val a dir que, lògicament, totes les qüestions esmentades ho són, de greus). L'eficàcia de la pregunta, doncs, és sobretot comparativa: es tracta de veure el diferencial de gravetat entre les diverses situacions. Les diferents percepcions de la gravetat reflecteixen els grans trets de la sensibilitat contemporània... i també les contradiccions d'aquesta sensibilitat:

- L'estereotip de la droga com a símbol de la gravetat irracional és forta: el seu tràfic és el més greu.
- D'altra banda, la repulsa a l'abús de poder es veu en l'alta avaluació de les agressions sexuals i la violència domèstica, així com la de la corrupció polí-

tica (es tracta de diferents modalitats de l'exercici del poder, el domèstic i el polític).

- La presència de la violència és molt greu: el propi assetjament sexual, la violència domèstica i la generada pels joves se situen al voltant dels nou punts de mitjana.
- La menor avaluació de la gravetat ha estat la de no pagar impostos (reflex de l'escassa consciència fiscal del nostre país, així com d'una certa desconfiança respecte al sistema).

Situacions	Gravetat
El tràfic de drogues	9,24
L'assetjament sexual	9,13
La violència domèstica	8,98
La corrupció	8,93
La violència juvenil	8,90
Els accidents de circulació	8,67
El tràfic d'immigrants	8,54
Els pares separats que no paguen la pensió als fills	8,30
Fer trampa per no pagar impostos	7,75

4.2 La seguretat en les seves manifestacions

La seguretat és, doncs, un valor important, en el qual preocupen les relacions socials que afecten la integritat personal (una de les quals és la seguretat ciutadana i, en concret, la delinqüència). L'Enquesta dedica dues preguntes a escatir aquesta hipòtesi: una d'oberta («En general, ¿què és el que més el preocupa de cara a la seva seguretat?») i una altra amb una llista de problemes dels quals cal avaluar la preocupació que donen.

En la pregunta oberta, la integritat personal és el que importa i preocupa més. La resposta, més espontània a l'hora de definir el que preocupa, constata l'afirmació precedent. El que més preocupa són les relacions socials que afecten la integritat personal, sigui en la convivència —la seguretat ciutadana—, sigui en la salut —l'assistència mèdica—, etc.

En aquesta edició s'ha canviat l'ordre de les preguntes i amb això s'ha pogut graduar la problemàtica des d'una visió genèrica de les qüestions que preocupen la població i discernir millor la importància de les variables que hi intervenen. S'han mantingut les categories de l'edició passada i se n'han redefinit algunes:

- D'una banda, una categoria agrupa totes les respostes relatives a la salut (que inclou la categoria d'accidents i malalties).
- D'altra banda, s'han incorporat les referències sobre la precarietat laboral a la categoria «atur».
- Finalment, s'ha creat una nova agrupació amb les respostes referides al futur (sobretot pel que fa a les previsions econòmiques).

L'evolució de les respostes posa de manifest que la majoria d'entrevistats s'han decantat tots dos anys per la integritat personal (salut) i la violència. Així, en resum, l'evolució de les preocupacions dels catalans és la següent:

190

- Disminueix la preocupació per la violència (eventualment associada a l'activitat delictiva).
- Aquesta disminució és correlativa a un increment de les referències a la preocupació per la salut (preocupació lògica, si tenim en compte que ens trobem en una societat cada cop més envellida i amb previsible dificultats del sistema de pensions).
- Hi ha un augment important de la por del futur, sobretot pel que fa a les incerteses econòmiques (l'increment de la precarietat laboral o els dubtes sobre el manteniment de la Seguretat Social).
- La preocupació per temes econòmics havia estat baixa, però en aquesta edició s'ha detectat un increment notable de referències a la incertesa econòmica, com ara la precarietat laboral o el futur de les pensions (òbviament, som al davant del tancament de la fase expansiva del cicle econòmic i, això, la gent ho percep).

Qüestions	1999	2000
Salut	14,7	21,7
Referències genèriques a la seguretat ciutadana	8,1	12,5
Delinqüència no violenta	14,2	7,3
Violència en les relacions socials	–	4,7
Violència explícitament connectada amb la delinqüència	44,2	2,4
La droga	1,5	0,6
El futur	1,5	17,5
L'atur i la precarietat laboral	2,5	16,5
Res	10,6	10,7
Altres	2,4	6,1
Total	100	100

Posar nota a la preocupació que generen totes les qüestions d'una llista homogeneïtzada els resultats però facilita la comparació perquè cap ítem es queda sense resposta. S'ha presentat una llista de sis temes preocupants i les sis avaluacions han estat força elevades (per damunt dels set punts i mig de mitjana). Així mateix, la graduació de les notes confirma les explicacions precedents.

Qüestions	1999	2000
La violència juvenil	8,59	8,80
L'educació dels nens i joves (manca)	8,35	8,74
Els drogoaddictes	8,08	8,26
La possibilitat de patir un accident de circulació	7,96	8,24
La possibilitat de ser atracat o objecte d'alguna altra agressió	-	8,10
La possibilitat que el robin	-	7,66
La poss. que el robin, l'atraquin o rebí una altra agressió	8,12	-

4.3 La seguretat al territori

La seguretat ciutadana es materialitza al territori, per tant, és important associar-hi la vivència de la seguretat; aquesta associació es concreta en dos indicadors: l'evolució de la seguretat al municipi on viu l'entrevistat i la valoració del nivell de seguretat que hi ha al barri on es viu i a la resta del poble o ciutat.

Aquesta distinció té sentit, principalment, a tots els municipis on hi ha una clara distinció entre el barri on es viu i la resta del poble o ciutat (percepció que no va necessàriament lligada a la grandària poblacional). Als barris es solen donar les relacions socials més fortes —previsiblement comunitàries—, amb les quals es pot assolir l'apropiació col·lectiva de l'espai, que és un gran factor de seguretat

Amb la resta del municipi, les relacions socials solen ser més distants, és a dir, menys comunitàries (més desconeixement i menys capacitat d'apropiació col·lectiva).

Hi ha dos indicadors, doncs, perquè l'Enquesta du a terme aquesta anàlisi en dos plans seqüencials: el nivell de seguretat que hi ha en el moment de l'entrevista i l'evolució que hi ha hagut al llarg dels darrers dotze mesos.

El nivell de seguretat no és una dada estàtica. Per tant, importa la percepció col·lectiva de la seva evolució al llarg dels darrers mesos. El percentatge d'entrevistats que creuen que el nivell de seguretat segueix igual és el més elevat. És el que afirma un 54,4%. Si la resposta majoritària és que la situació segueix igual, això implica que la situació es troba en un nivell més que acceptable... si es té en compte que és rellevant la diferència de les respostes minoritàries:

- Poca gent que creu que la situació ha empitjorat (només el 10,1%).
- De manera inversa, pràcticament un de cada tres entrevistats opina que la situació ha millorat (el 32,8%).

Evolució del nivell de seguretat al municipi on viu l'entrevistat	1999	2000
Ha millorat	34,09	32,8
Segueix igual	55,38	54,4
Ha empitjorat	7,67	10,1
No ho sap	2,86	2,6

192

El nivell de seguretat és directament proporcional a la proximitat: és més elevat al barri de cadascú que al conjunt del municipi.

- Al barri on es resideix (a la suma de tots els barris on viuen tots els entrevistats) s'hi viu força segur, ja que el barri és l'espai proper i conegut, on pot haver-hi les relacions comunitàries.
- I al municipi de l'entrevistat també hi ha seguretat, tot i que una mica menys (si bé en els municipis petits els conceptes de barri i municipi poden ser similars).

Tot i que el nivell de seguretat ha estat molt elevat tant al propi barri com a la resta del municipi, l'any 2000 totes dues avaluacions han disminuït en relació amb l'any anterior. Les dues baixades són similars, a la vora de les tres dècimes.

Nivell de seguretat que hi ha a:	1999	2000
Casa de l'entrevistat	8,41	-
El barri de l'entrevistat	7,46	7,15
El municipi de l'entrevistat	7,19	6,92

Les dades són lògiques:

- Anàlisi sincrònica: el nivell de seguretat és bo; tanmateix, ha baixat una mica durant el 2000 en relació amb el 1999.
- Anàlisi diacrònica: la majoria de la gent creu que la seguretat segueix igual

que l'any passat (54,4); entre les respostes minoritàries, els que creuen que ha empitjorat (10,1) són una tercera part dels que diuen que ha millorat (32,8).

4.4 Comprensió o rigor

Un altre indicador del tarannà amb què es viu la problemàtica de la seguretat és la resposta a la pregunta següent: «Davant dels següents grups, què faria vostè entre dues postures extremes: comprensió o mà dura? Pot utilitzar l'escala de 0 (comprensió) a 10 (mà dura)».

Grans diferències en les respostes:

- L'actitud davant dels col·lectius responsables d'abús de poder (àdhuc per irresponsabilitat) és de gran rigor (dada que coincideix amb la percepció de la gravetat d'aquests fets).
- L'actitud davant de les persones amb problemes (àdhuc de salut) és de més comprensió (per l'aleatorietat d'aquests atributs, que impedeix la culpabilització).

Amb les avaluacions més elevades, és a dir, molt més a la vora de la mà dura que de la comprensió (gran rigor i accions repressives), hi han quedat les dues situacions que més clarament tenen a veure amb les agressions que es fan des d'algun tipus de poder (a la carretera o a casa) contra la integritat física de persones innocents: les persones que condueixen havent begut massa alcohol i les persones que són violentes amb la seva família.

També cal ser més repressiu, tant amb la delinqüència real com amb la possible (o imaginada): els delinqüents en general i els joves amb imatge agressiva. Aquest col·lectiu es confirma com l'actual cap de turc de la (in)seguretat; es tracta del *comportament* i del *grup* estereotipats avui com els màxims responsables de la por ciutadana. En canvi, els drogoaddictes són avui un problema davant del qual hi ha més predisposició a la comprensió. Finalment, la immigració il·legal és el problema que es viu amb més dosis de comprensió.

Situacions	2000
Les persones que condueixen havent begut massa alcohol	8,91
Les persones que són violentes amb la seva família	8,68
Els delinqüents en general	7,76
Els joves amb imatge agressiva	7,14
Els drogoaddictes	6,23
Els immigrants il·legals	5,10

Problemes	1999
Caps rapats i violència juvenil	8,43
La delinqüència	7,26
Les drogues	6,76
La immigració il·legal	5,53

4.5 Seguretat i delinqüència

Probablement és en l'atribució de les causes a la delinqüència on més gràficament es veu la tensió entre emocions i raó. Es demana als entrevistats d'avaluar una llista de nou variables socials que poden esdevenir factors delictuosos.

Qüestions	importància
El consum d'altres drogues	8,17
La manca d'educació, la ignorància	7,62
La ineficàcia de les lleis	7,43
Les injustícies de la societat	7,43
La pobresa	7,41
La falta d'una assistència social suficient	7,09
L'atur	6,98
La ineficàcia de la policia	6,43
El consum de derivats del cannabis	6,12

Observeu també la gran diferència amb què la població atribueix caràcter delictuós a la droga: la nota més baixa és per al consum de derivats del *cànem* (pràcticament sense intervenció en l'aparició de la delinqüència) i la nota més alta és per al consum de les altres drogues (a les quals la població atribueix el màxim caràcter delictuós).

4.6 La política de seguretat

L'Enquesta demana l'avaluació sobre la política de seguretat de les tres administracions amb competències. Les avaluacions dels catalans són raonablement bones, si es considera que la gestió de la seguretat ciutadana és un terreny en què —per definició— l'objectiu no s'assoleix mai i en què per tant no es pot pretendre una unanimitat favorable.

Institucions	1999	2000
Generalitat	6,18	6,55
L'ajuntament de cada entrevistat	6,11	6,38
El Govern central	5,50	5,65